

درگاه

اون بش کونده بر نشر اولنور علم و صنعت مجموعه سی

برنجی سنه: ایکهجی جلد

نومرو: ۲۲

۵ مارت ۳۳۸

نوركله و مرغورله

مستمره) كتي تعميرلرله كنديلرني ديكزلردن آيردیلر . نفوس چوغالوبده قلاتلر بويوك درك بارچالاندی و قتياله بر (نوتام = اونون) د باغلي اولان جماعتلرده بر جوق بارچالره آيريلدی . نلرله ، قوبولر (آق و نره) ديهه ايكيه آيريلدیلر .

ايتلر بارچه لانه رقي و صوكرامو غولاشمش اولان اولان (قره ايت = قرابت) لرله ، (آقت = اسبكت) لری ميدانه كتيردیلر .

نهایت اوغوزلرده ايكيه آيريلار (اون اوغوز = غز) و (دوقوز اوغوز = تفرغز) قوملرني تشكيل ايتدیلر . ايشته اورخون حواليشنده بر دولت قورارني چينيلرلك (توكيوته) اسميله طائيدقلى (اولوغ توركلر) بو اون اوغوزلردر . ودوقوز اوغوزلردر . (اوينور) اويون دن اويان ، مطيع اولان آدم معناسنه كابر . چين استيلارلك قارشيشنده طوتوناميرق اوكلاباچ و برهن واسيرلكك ذلته قاتلانان اوغوزلر ديكزلردن دوقوز اوغوز اسميله آيريلش بو بوندروغني باشي ويرديكي ايچين (اوينور) دنياشمدر . اولوغ توركلرسمه ملي غرورلرني طاشيورلر . و (توكوكن) اورماننك جوراق و بطاقتلي طوبراقلرلنده ياشاماي ، دوشمانلرينه باش ايكمكدن چوق يوكسك بوليورلدی . عذيله ديكز طرفنده ايرانك قوتلي اوردولري قارشيشنده طوتوناميان توركلر ، اولوغ توركلردن (تاجيك) اسميله آيريلورلدی . اولوغ توركلر بولري ده اوينورلر كي كنديلرني آشاني كوربورلردی . تاجيك (كوله تورك) ديمكدر . بوندن دوليديركه ارمني لر تحقير مقامنده بزه (داجيك) دبرلر . اك اسكي تورك قوملرني بريسي ده توركلشدر . اولوغ توركلر كنديلرني بوسوككچي لردن آيريمده ايديار . بونكله برابر خاندانلري آراسنده ازدواجلر اوليور دكلدی .

بيلكه خانك خانوني ، توركش بكي (توبوق) ك قيز قاردهشي ايدی . (توبوق آبدسي . آزن)

اتمهكه چاليشه رقي باقيشدق . نهايت قابو آرقاشنده برسس «كم او ؟» ديهه باغبردی . كولوكنديني طاشتدی . دميرلر ، زنجيرلر حركت ايدر كي ايجرده شافيرتيلر اولای . قابو ايچلي قاييلى سسلر و بردرك آچلاري . براننده چيراطومش و كاناي ايجه كوره بيلمك ايچون چيراي باشي حذاشنده قالديرمش برآدام قابو اوكننده كوزوكدی . اولار بر ايركلدی . بركيشي برينه بش آني كيشي كورونجه شاشامش و همان بوشده كي ايله قابوي قابيه جق كيدی . نه ايسه كولو مسله يي آكلاندی . آدابجق قاپنك ايجنه كيروب بزه «بويوك !» ديدی . حيوانلر ايچون كولوبه «صو ياشنده كي داي كوستر اوراسي صاغلانجه ..» دياي .

مصطفی نهار

بو كور دو كومي (اوغوز افسانه سي) تماميله چوزوبورسي ؟ خاير ، چونكه افسانك بوتون تورك قوملرلنده مشترك اولماديغي ، مشترك اولمك مهم برقسنه بيله صوكرادن كچديكي سوله بيليرز . بوكا قارشى (اوغوز) لك بر بارچه سي اولان اورخونلرلر آراسنده دوغان بوايم كينديكي ، حدودي كينيله تهرك ايجريسته همن بوتون عين عرقدن كلن قوملري آليور . (تورك) تعميرلري اوينورلردر . داهام عموي بر حال آلمش اولوب و قتياله بو اسمي طاشنيان اورخونلرله خصوصي بر شكلكه (اولوغ تورك) ديورلر . اوينورجه آل يازيلردن برنده (فون لوقوق . خواتستوانيت . ن ۲۷ ص ۴۱) شو جله بوي كوستر : «... اولوش قاشو خاني اوردو چايل كنداركلكي اولوغ توركت باشدانكي چيكيك آرسلان ايله تير كوك آلپ بورغوچان آب تارخان بك ايله تترك اركيتون اوغرينيه ..» اولوغ تورك يعنى بويوك تورك تعميري اسلامده صوكرانه اولدی . كيملره ويريلدي ؟ اولاشوراسني سوله مك لازمدركه (تورك) تعميري حدودي تماميله كينيله تهرك عين فان وعين ذلدين كلن بوتون قوتلري حدودي ايجريسته آلديني زمان بو تعميرك ايلك صاحبلري شرف اعباريله اولان آيراني و بوككلكلر (اولوغ تورك) اسميله محافظه ايتشدرلر . نشكم و قتياله (عرب) اسمي موجود دكلدی . صوكرادن برچوق قوتلري اطرافنه طوبلايان بر عرق تعميري اولارني ياشادی . لاكين بو اسمك صاحبلري (عرب عاريه) ، (عرب

بكيكرك اطرافنده اوچ درت تاناييري چويان كويكي صارمش صايورلر ، حوان اوركرك اولديني برده دونوبور . هم آراسيرا چفته آندجه دوقورك ايكي ايله بكيكرك صارلسي كوروليكه ددكر برحادي . نه ايسه اوني بو خالدين قورتاردق ينه بولومزه دوام ايده جكمز . وقت دوقوره : «سورودن آيريلاني قورد قاير ، ديزلري ؟» ديدم .

آرتق يولاز ايكي طاغ آره سنده كاه ايجهان كاه كينيله ين بر يولدی . يول آلدجه كوش ده تپه ده كي آغاچلر اوستنه اكيلور ، بوغازك ايجي سرنيله مكه باشليوردي . يول كينارنده بر ده كرمن حزي اوزانيوردي . ده كرمنده بريسته راست كابر سدهك ايجه بولومزي اكلانجه قراوريردم . نهايت ده كرمنه واردق . بر اختيار كويابيله بر چوجوق مركب بوكلمكه مشغولديلر ، يانلرينه يافلاشدق . سلام صباحدن صوكر ا كيده جكمز برده داهام نه قادار قالديني سوردي . آني ساعت داهام بولومز اولديني سوله دي . «بو كچه سز اورابه واراماز سكمز . تا شوراده آلاني آشمنه كوي وار اما ...» ديدی .

بوسوزني تماملايوب تماملاماقده متحير بر لحظه دوشوندي ، صوكر بزه كريك ايلريسته دي صوي كچه ميه جكمزي ، ذاتا اورابه كيدنجه يه قادار قارا كاناي آدم عقالی باصاجدن كچد برني بولامزك امكاني اولماديغندن بحث ايتدی . همن بر برينه باقه قالدق . بركره محقق اولان برشي وارسه اوده عمل مقصوده بو آقشام وارامازك امكاني يوقدی . بزه بايسله جق بر ايش قابوردي : كيجيني كچيره جك بر بر يولاي ... كولوبوده بو آقشام برينه كيده ميه جكمدي ، اما ايلرده خانك چيفتلكنده كي دكرمن خرابه سنده قالاچيني سوله دي . چيفتلك سوزني دويار دويماز دوقوزر آيتلدي : «اي باب ايشته بويكجه چيفتلكده قونالارز» ديدی . كولوبو عجيب بر باقيشله اوني سوزدي . صوكر ا : «خانك چيفتلكنده سزني بارينديره ق يروق كه ...» ينه دوقوزر آيتلدي : «قوص قوجه بر چيفتلك آني كيشي بر بولامازسه عيب ...» «بوق افندي ، ايله سوزايه . و قتياله اوچيفتلكده بر دوكون اولدی . اوچ بوز ، بش بوز كشي به ياقين مسافرك ياريسي ديشارده چادرلرده ياريسي كوشكده ياندیلر . اما ... شيمدي كوشك يانيق ... قالن بر قاق اوداده خرابات برشي » دوقوزر بوسوك اميدی ده بوشه چقماسين ديهه «آدام باشمزي صوقاجق بر قووق الب بولورز .» اختياره : «هابدي بابا ، دوش اوكره !» صوكر ا همنه بردن : «بزم قافله آرش !» ديهه باغبردی .

بولده يدق . كوشش شيمدي تماميله غروب ايتش ، اطراف آلاجه قازانق ، درجه درجه اشيانك رنكي قوبولور ، سس صدا كيلمش ، خفيف خفيف آقان صويك شيريلتيله ، مركب و بكيكرك آيان سسلرلندن باشقه برشي يوق . دوقوزر كوندوزكي كوه زه لكتي قاب ايتش ، صومبور . اختيار ايكي

نسی

سوکلیتک نظرلری، حرارتی سودا کونلری آرقی ایریشلمز، طوتولماز برر خیال اولمشدی. دونکی سعادتك، کچن طانی عمرک یاننده نجیبک بوکونلری بر عمرک الک صارب، الک دیک یولیدی ونجیب یولیده گوگسندن بارلی قوشلرکی، کیمسه سز، تسلیسز سوروکله بن بریدخت، دانا آغلایان وزمان زمان بارلایان وصوگرا بردن سونوورن برعلودی. نجیب آریلمک یوقادار مدمش، یوقادار آغیر اوله جفنی هیچ تخمین ایتمه مشدی. عشقنک الک طانی زمانلریده برکون کلهجک فضا کونلری خاطراتی عقندن بیله کیمه مشدی. سوکلی ایله باش باشه ایکن کوزنده ساده اوآن واردی ودائما سعادتك

تورکانلر ایکی نهر آره سته، یعنی تورکستانه کابوب برلشدیلر. اورخون ده موغولار کچدی. موغولستان اسمنی آلدی. (قره باغاسون = قره شهر) مرکزی تشکیل ایتدی. اسلامیندن صوکراباشلایان ایکنجی برمه اجرت تورکونلرک وطنی شده کیشیدردی. بو سفر (اولوغ تورک) خانانی اوچنجی کوچنی (آنادولو) یه یلیدی. دیگر جهندن معلوم درکه، اون اوغزلله طافوز اوغوزک وطنی (بات = شان) داغلی آیریردی. وتورکن یوقاریده، اوغور آشاغیده اوطورر (بهلول) ده تورکجه، (نان لو) ده اوغورجه قوشولورودی. تورکجه ایله اوغونک آراسنده کی آریاتی برنجیستک قیرغیز، صارت لسانلری له آریلمدن بووکدی تورکجه ده (کلش)، اوغورجه ده ییزکا (وساثره در. لغات اعتبارله ده کوزدن قاجاق برغزلی وارد. [دیوان لغات الترک - ۳، ۲، ۱] نجی جلدلر، بحرری: محمود کاشغری ۶۴۴ | تورکملر، بریکیلردن جیوق اول یازی یازمسی، حساب یامسی بیلورلردی (جوجنلر: ۴۰۶ م س نسی) اوغورلر مقاوله یاتی، یازی یازقی اصولارنی اونلردن اوکره ندیلر. لاکین اوغورلرک - کرک چین اسارتنده بولملری کرکسه (هند - ایران - چین) اقتصاد یولاری اوزرنده بولملری زمانک (تقنیک) جه دها قولایله انطباق ایلرینه سبب اولدی. فی الحقیقه - سرقندک شالنده بر جوق جنی وایک فایزیه لرینک اولدینی، اییکدن بووکدن کاغد یایقارنی کروانرک (ترانسیت) رسمی ویرمه مجبور اولدیلر (قتیه ابن مسلم السهلی) حکایه و نقل ایدیور. عرب تاریخلرینده بونی اوکره نیورز (زشمی، طبری، ابن خلدون وساثره ..)

بخاراده خالی اسمالانجه لری اولدینی دیوان لغات الترک بیلور. بوتکله برابر اوغورلر چوراق صحرالر اورتاسنده بووک وحقیقه مکمل شهرلر تاسیس ایدره کونلی (سپته) لر وجوده کتیردیلر.

محمد هلمی

سیرین کولکسندده اوپویه جفنی طن ایدردی. آریاتی ندر؟ بو آغیر دوشونجه نك، بو فنا خارلره نك یاننه بیله یافلاشازدی. ذاتا شمدی به قدر هرشیه قولای ارمشیدی. سودا نك الک قونلی احتیاجلریله دولو ایکن صفوتله ایدیتک حدودی ایچنده یاشامشیدی وصوکنه قدر بویه یاشایه جفنی صانیوردی. کندینی اوچروم باشنده یالکز بولنجه، ایلک آجی بی دودیدی. اسکیدن بوتون دنیای سوکلیتک کوزلریده کوروردی. او کوزلر، معلوم و مجهول بوتون عالم حدودلرینه مشله طوتان نورلردی. حالبوکه بوکون بوتون دنیا، معلوم و مجهول بوتون عالم، او کوزلر جوریلشیدی. سودا نك الک آتشی دنده، کیدن سوکلیتی نجیب شمدی بوتون کاشانک مناسب وایسبز عالته قاریشمش صانیوردی. چچکلر، اوتلر، کونش، آی هرشی، هرشی حتی الک سوکلیت کوزلر، الک چیرکین چهرلر کویا اولردن برابرچه صافلر کی نجیبک آریان اوزله بن قنبدنه بیوک شیلر حتی هائللر یارانور.

سودا دملرینک الک انی اشارتلی، او کوزلر عمره عائد الک طانی خارلر شمدی برر زهر و برر عقوبتی. نجیب کوزل خارلرک بوغرب نحوای و خاطرلرک برینه کوره الک آرخین برغیرت اوله جفنی بر آقشام اوستی بوتون آغیرلیله طانیدی.

آقشام قراکلی مملکتک اوستنه برقه بلا کی بردن چوکش، بوللر قارارمش، اتق قارارمش وکوکلر قارارمشدی. نجیب مملکتک اوایه چبقان کنیش و سیرین یولارنده طبیعتک وزمالک بو قورقونج سیاهیانی اورتسندده غریب قوشلر کی سوکلیتی آریاوردی. سوکلیتی یوقدی. کلرلر کچنلر آره سنده او واوندن بر اثر یوقدی. شهرک قراکله کوموان دغدغه سندن کله بن اولک سسی، قیرلرک و صولرک اسرارلی علاننده کلپوردی.

بوقراکلی آقشام، انتظار آجیستک تا ایچدن چکریلیدی بو قورقونج آقشام بوتون امیدلرک قیرلینی بر آقشام اولدی و نجیب بو آقشام ایلک دفعه یالکز لک نجیب غایبکی حس ایتدی و اولومک بو حالدن دها قولای اولدینی دودیدی. زرا کندینی بیلدیکندن بری اش یاشایان نجیبه، یالکزانی، یاریاتی و نقصانات دن دها آغیر کلدی. فر-لامق و برآز تسلی بونی قابل دکلدی. کندینی هر یوقلاشندده اولومله چارپشیدینی کوروروردی. سودادن صوگرا باشنده دولاشان هوا، قورقونج اولوم قوشنک ششانی قاناتلرینک چیرغسندن دوغان آغیر هراتک روز کاریدی.

*

نجیبه بو سودا بلی، مملکتک باشنه چوکن قراکله برکادی. حالبوکه او، یالکز کندینی قراکله صانیوردی. سوکلیتی ایله برابرکن هیچ برآله صارسامازدی. ذاتا او قدر دیمنازدی ده. مملکتیند و حالدن خبری یوقدی. سودا اوکا هرشی

دها او زماندن اون اوغوزلرک تمامیه کندیلردن آیردقاری قیرغیزلر، تلهلر، خازارلر، بولغارلر کی بر جوق تورک قوملری واردی. خازارلر، بو اسنده کی ده کیزک صوگ قیرلنده آذربایجان قادار اوزانان قسده اوطورورلردی. مسلمانقله ایلک اوکجه قارشیلان تورکار بونردی. خازار قومنک حکمداری اولوغ تورکاره باج و بریسور و تبهاتی ایدیوردی. بولغار یاخود وولغارلر وولغا نهری منصبدن آلتای داغلینه قادار اولان قسده ساکدیلر. بونلردن اوفاق برقس برآراتی باقاناتلری آشارق رودوب اذکاریه قدر اغش اولدینی ایچون اورایه کندی اسمنی برقتندی. صوکرادن اسلاور بواسمی غمسه بهرک کندلیرینه (بولغار) مانی دیدیلر. میدانده که بونک اصل بولغار تورکارله هیچ برعلاقی یوق. تلهلرک بر قسمی اولوغ تورکاره قاریشیدی. بر قسیمی باقیراناده قازارقی ایرانه تابع اولدی. (تاجیک) اسمنی آلان بونلردر. بوکون افغانستانده بونله تورکارلرک بریق ملیون کشی وار. افغان خاندانی ده اتق تله یاخود آیدال تورکلری دنیلن یوقومندن در. قیرغیزلر، تسانلردن برذره بیله قایب ائمدهن حالا تورکستانک شالنده یاشورلر. بوسوتون آیری بر عته لری وپاشلی باشنه بردستانلری وار. یوقاریده کی لغتجه دن اکلاشیله جنی اوزره قیرغیزجه ایله تورکجه بر برینک عینی کی برشی در. بوتکله برابر بر جوق مهم سیدلر بو ایکی صوگ آیری آیری برر (بودون = قوم) اولاسنه مانع دکادر. قیرغیزلرک بر جوق افسانهلری، حکایه لری، عته لری وارکه تورکلر اونی بیلورلر. [بوزغابایر] افسانسته نک تورکن توره سنده بری یوقدر. حالبوکه آنادولونک تورکیله، قزلب قومنک تورکنی آره سنده صوی، بوی وتوره برانکی قطی آشکارد. اسلامدن اولکی اثرلرده (اولوغ تورک) اسمیه طاسیدیمز اون اوغوز یعنی عربلرک (غز) لری، اسلامدن صوگرا (تورکان) اسمنی طاشیمغه باشلا مشدر. (مان) تورکیده بووک دیکدر. (قوجامان)، (یامان کوسه من، شیشمان، مان قافا) گبی. (اولوغ تورک) ک تام مقابلی اولان (تورکان) ی (تورک - ایان)، یاخود (مان) ی آیری لسانلرده اولدینی کی (آدم) مناسنه اتق دوغرو دکادر. قله مان هوا آرده (مان) ی اکوتوک [Souche] مناسنده اتق ایدیورکه ضنی بر قادمه اتق شرطله اتق دوغوردر. (تورکن) ک بیک بشوزسنه مک دلی نه ایسه بوکون آنادولونک قوشونشینی ده اودر. کلام جغرافی وضعیه موغول و تورکارک وطنه نظراً تصنیف یاتی ایجاب ایدره بوسوتون یاکش نتیجه لر دوغار. موغولار وقبله خنقان داغلرک آرقا ائکندده اوطورلرلرکن نولا - سالنقا چالیرنک بوی، اوتوکن اورمانی، اورخون، یعنی بوکون موغولستان وخالجا دیدیکمز - والی دوغورودن دوغریه اوزتورکارک، تورکانلرک وطنی ایدی، صوکرادن قره خطایلرک غلبه می اوزرینه